

posojila in jih plačevati po prikladnih k davku, ali če so po postavi zato dobile privolitev; da se posoji denar z dovolitvijo politične deželne gosposke javnim občno-koristnim zavodom, kateri se opirajo na načelo vzajemnosti; v obeh primerljivejših se posoji denar proti temu, da se nazaj plačuje v odplačilih (ratah) in da se obresti polletno naprej plačujejo.

6. Da se kupujejo posestva, če je to v varnost hranilnice takrat treba, kedar bi taka posestva, na katerih ima hranilnica denar izposojen, na eksekutiven prodaj prišla, in če bi se bilo bati, da se posestva utegnejo pri tretji dražbi tako nizko pod cenilno vrednostjo prodati, da bi kupščina ne zalegla popolnoma tirjatve hranilnice.

Za sleherni nakup te baže se mora poprej dobiti dovolitev politične deželne gosposke, in samo, če bi se to zaradi nujnosti ne moglo zgoditi, naj se ta dovolitev pozneje dobi. Taka posestva naj se tudi takoj prodajo, če se le to brez škode hranilnične more zgoditi.

Razen tega se smejo s poprejšnjo dovolitvijo politične deželne gosposke kupovati, toda samo iz založnice, posestva, ki jih hranilnica potrebuje za svoje opravljanje.

Poslednjič, če se denar na načine, ki so naštet od 1 do 6, ni popolnoma porabil, naj se

7. posoji takim zajemnim in upnim društvom, ktera se opirajo na načela vzajemnosti in nerazdelne odgovornosti ali na nerazdelno poroštvo vseh udov, in pri katerih društvih nerazdelno poroštvo velja tudi nasproti tretjim, zunaj društva stoječim osebam (upnikom društva). (Dal. prih.)

Šolske stvari.

Plača ljudskih učiteljev ogledana od vseh strani. *)

Dopisnik v zadnjih „Novicah“ ogleduje plačo ljudskih učiteljev od dveh strani in priznava, da se učitelji na manjših in novejših farah zares preslabo plačani, da živé v pomanjkanji itd., ter željo izreka, da tudi na malih farah bi učitelji manj kot 400 gold. ne smeli imeti.

Misli dopisnika in marsikterega družega pa so: 400 gold. naj ima mož kot učitelj, organist in mežnar, in potem bo že lahko živel. Učitelji po večih farah, kateri so bili se ve da tudi organisti in mežnarji, imeli so že do zdaj 6—700 gold. dohodkov in kaj hočejo še več! Če bi se take učiteljske službe še kaj poboljšale, ne bo ti na sveti več ne duhovnov ne uradnikov, še manj pa kirurgov; ampak vse ti bode samo ljudski učitelj; vsaj tako modruje marsikteri — če prav ne vsak.

Minulo bode kmalu 18. leto, kar sem učitelj ali prav za prav, učitelj, organist in mežnar. Skušal sem že marsikaj. Pritrdim tudi, da pride marsikteri učitelj proti temu, da orglanje in mežnarijo oskrbuje, na kakih 5—600 gold. na leto. Da pa učitelj mežnarijo oskrbi, potrebuje delavnih rok, potrebuje zvestega, marljivega in zato sposobnega hlapca. Koliko pa zvest in priden hlapec zahteva letne plače od učitelja? To mi učitelji le predobro vemo. Plača učiteljevega hlapca ali boljše cerkvenega sluga, je po moji večletni skušnji večidel taka-le: V denarji dobí od učitelja 40 gold., nekaj obleke in obutve, recimo le 5 gold., posteljo, ktero mu mora tudi učitelj oskrbeti, recimo na leto le na 5 gold., hrana, če jo cenim na dan le po 20 kr., znaša na leto

73 gold. To znese na leto skupaj 123 gold. Ob večih praznikih pa, postavimo, o veliki noči, posebno veliki teden, o božiču, o sv. Telesu, ob cerkvenem žegnanji ali pri večih pogrebih potrebuje učitelj, ako hoče, da je vse v redu opravljeno, zraven svojega sluga še enega ali dveh pomagačev, ktera mora pa tudi on sam plačati. Preračunil sem na tanko, da sem takim pomagačem 27 gold. s hrano vred izdaval; po tem takem stane oskrbovanje mežnarije učitelja na 150 gold.

Taka je po srednjih farah; po večih farah so pa stroški z mežnarijo še večji, — al če so še tako veliki, trpeti jih mora učitelj sam.

Učitelj je pa tudi organist. Organist biti — to misli ta ali uni — pač ni nič težavno in učitelj to delo lahko sam brez stroškov opravi. Treba je zato, da tu vse bolj na tanko pregledamo. Organist potrebuje, če hoče, da svoji nalogi zadostuje, ne le veliko že dozdej znanih in vpeljanih, temuč, če hoče v svoji reči napredovati, vedno novih muzikalij, potrebuje pevcev in pevkinj, potrebuje človeka, da mehove pritiska itd. Vse to oskrbeti — odgovoril bode ta ali uni — dolžno je cerkveno predstojništvo; če pa učitelj to stori, sme se mu reči, da je — aboten! So res nekteri cerkveni predstojniki taki, tudi jaz se z veseljem spominjam nekterih, kateri so v tej reči učiteljem pravični in da pripoznajo, da „iz nič ni nič!“ Mnogo jih je pa vendar tudi, ki v tej reči tako-le mislijo: „učitelj kot organist naj oskrbuje in plačuje potrebne cerkvene muzikalije, naj plačuje pevce in pevkine, on naj oskrbi vse drugo, sploh z eno besedo: učitelj naj plačuje vse. Če se učitelj temu brani, gorje mu! Da se pa ne raznaša po očitnih krajih, in vedoč, da je boljše „žlica zelja v miru kot pečenka v prepiru“, oskrbi toraj tudi to, kar bi po vsi pravici morali drugi oskrbeti. Se ve da tudi za to reč priden organist najmanj 30 gold. potrebuje, kajti imeti mora tudi domá kako muzikalno orodje, in to vse dobí se le za denar.

Naj omenim zdaj še stroške, ktere ima učitelj kot učitelj. Vsak količkaj inteligenten človek mora priznavati, da mora učitelj — če hoče le mrvice vreden biti tega imena — vendar vsestransko bolj izobražen biti kot mežnar ali organist; on mora o splošni omiki in oliku kaj več vedeti kot kak drug prost človek. Od kod si bo pa vso to potrebno vednost nabral, da bi si upal stopiti vsaki čas med omikani in prekanjeni svet. Gotovo bo to le dosegel, ako bo bral in pridno bral. Zato mu je treba mnogovrstnih bukev in časopisov; treba je, da se vpiše v to in uno društvo, da napreduje s časom; za vse to pa izdá lahko 30 gold. na leto. Stroški za mežnarja znašajo skupno 150 gold., in kot organist ima tudi kakih 30 gold. stroškov, toraj samih stroškov 210 gold. Po tem takem ostane učitelju, kateri ima 500 gold. na leto in kateri znabiti kakih 150 ali še več otrok podučuje in je morebiti tudi sam oče kakih 3—4 otrok, ostane za živež, obleko, obutev in vse druge potrebe celih 290 gold.

Tako se godí tistim, ki imajo 500 gold. na leto; al koliko je takih? — Kako se pa godí onim, ki imajo 400, 300, 200, ja celó 157 celih gold. letne plače? To naj bi premislili možje, katerih sveta dolžnost je, materijelni stan ljudskih učiteljev na Kranjskem že skoraj zboljšati.

Naposled še nekaj. Dopisnik v zadnjih „Novicah“ popraša: kam neki je zginilo onih 40 učiteljev, kateri so bili še pred 4 leti odveč na Kranjskem? — Naj vzame šolske časopise v roke in videl bode, koliko učiteljev je šlo v 4 letih s trebuhom za kruhom. In če ne bo na Kranjskem kmalu drugače, bo pomanjkanje učiteljev čedalje večji kot je zdaj — pomanjkovalo bode

*) Ker je ta dopis bil že v tisku, smo odložili enacega „iz Št. Vida pod Ljubljano“, ki nam je pozneje došel.

pa ne le marljivih in pridnih učiteljev, temuč tudi dobrih organistov.

Toliko za danes; drugi pot kaj več o tem, ako bo treba; če ne, pa kaj drugzega iz idrijske okolice.

Znanstvene stvari.

Poročila o Matičinih zborih.

Poročilo o XXVII. skupščini Matičinega odbora

31. oktobra 1872.

(Konec.)

Predno se začne obravnavati o tajnikovi službi, bere dr. Costa §. 37. opravnega reda in vpraša: ali hoče kdo izmed odbornikov v smislu tega §. prevzeti ta posel.

Nihče se ne oglasi za tajniška in zapisniška opravila; le g. Vavrů pravi, da prevzame knjižničarska opravila tudi za naprej brezplačno.

Dr. Costa predlaga, da se za lanskih in letošnjih 50 gold., katerih prof. Vavrů ne vzame, sme privzeti pisar ali kak pomagač za popolno vredenje knjižnice in za pisanje imenika knjig. (Odbor pritrdi.)

Potem predlaga dr. Costa, naj se gosp. Lésar naprosi, da zopet prevzame službo tajnika in zapisničarja po §§. 35. in 37. opravnega reda, vsled kterega zadnjega tiskarska korektura ni njegova dolžnost.

Dr. Vončina se ne čudi, da se noben odbornik ne oglasi za tajnikovo službo, ktera daje toliko opravila; on je sicer v 25. odborovi skupščini po viharjih obravnavah predlagal, naj se razpiše tajnikova služba in odsek voli, ki ima nasvetovati, pod kterimi pogoji naj se razpiše. V ta odsek so bili voljeni dr. Costa, dr. Razlag in Vončina. Al zdaj previdi, da je bil njegov predlog nepremišljen, zato je zdaj po resnem prevdanku drugzega mnenja ter goreče podpira dr. Costov predlog in upa, ako je le mogoče, da se gosp. Lésar vda in prevzame zopet ta posel.

Gosp. Marn podpira Costov predlog in se obrača do gosp. Lésarja s prošnjo, naj bi vsaj še za to leto prevzel omenjeni posel.

Dr. Costov predlog se dá na glasovanje, ki mu odbor tudi enoglasno pritrdi.

Gosp. Lésar vpraša: „ali odbor in vsak odbornik sam za-se res misli, da mu je po vsem tem, kar je bilo, mogoče prevzeti tajništvo?“ Na to pravi dr. Vončina, naj Lésar pové, ali mu je nemogoče?

Dr. Costa pravi, da dobro razume, kaj ima v mislih g. Lésar z omenjenim vprašanjem, a vendar se nadja, da soglasni prošnji mnogozbranega odbora se več ne bode ustavljal.

Na to Lésar: „S težkim srcem rečem, da se udam soglasni odborovi za-me tako častni prošnji“.

Odbor z veseljem sprejme g. Lésarjevo pritrditev.

Gosp. dr. Costa povzame besedo, rekoč: „Zdaj tudi jaz izrekam, da prevzamem izvolitev Matičnega prvosednika“. (Odbor mu zakliče „slava!“)

Za posamezne nasvete se nobeden odbornikov ne oglasi.

Konečno se bere še poročilo o pregledu, presoji in potrdbi odborovega računa za čas od 1. julija 1871. l. do konca junija 1872. l. — Glasí se tako-le:

„Veslavni odbor slovenske Matice! V občnem zboru slovenske Matice dne 26. septembra t. l. sva bila podpisana zraven gosp. Hugona Hohna izvoljena, da skupno pregledamo, presodimo in potrdimo odborov račun vsled §. 9. Matičnih pravil.

Ker je bil g. Hugon Hohn po uradnih opravilih zadržan se udeležiti skupnega pregleda računa, tedaj sva se podpisana sama lotila tega dela dne 14. oktobra t. l.

popoldne ob štirih v matični sobi, ter ga tudi do pol 7. ure zvečer istega dne konečno izvršila.

Račun za čas od 1. julija 1871. l. do konca junija 1872. l. sva v redu našla, vendar sva primorana sledeče opazke narediti:

1. K št. 4. dohodek. Pri računih o prodanih kuponih v srebru manjka dotični istodnevni dunajski borzni kurzni list. (Obdor o tej točki stopi na dnevni red.)

2. K opombi: „Vrh tega ima Matica“: a) ostalih knjig najmanj za 2000 gold. — Tukaj ne zadostuje aproksimativni znesek, temveč treba je natančnega vže prejšnja leta urgiranega inventara, kakor ga imajo druga manj važna društva nego je Matica.

Enako je tudi potreben razvid zaostalih letnih doneskov družabnikov po letih razdeljen in oni ustanovnih členov slovenske Matice.

Želeti bi bilo, da se od strani blagajništva veči pozornost obrača na iztirjatev zaostalih letnih doneskov, kteri so tukaj z „najmanj“ 2000 gold. navedeni. Tukaj je potreben sklep slavnega odbora, da oni, ki za več let svoje doneske dolgujejo slovenski Matici, ne dobé niti knjig niti imajo volilno pravico; ta sklep je gledé zadnje žive agitacije pri volitvah v matični odbor gotovo na vse strani opravičen.

O tej točki g. dr. Costa omeni, da temu nasvetu odbor po pravilih ne more pritrditi, ker nima te pravice; toda odboru drugo pravico daje §. 3. Mat. pravil, vsled kterega sme izbrisati take ude; toraj predlaga, naj se po časnikih proglasi, naj vsak Matičar do konca leta plača vse zaostale letne doneske in potem donesek za 1873. leto do konec meseca junija; kdor na ta proglas ne zadosti svoji dolžnosti, naj se izbriše.

Dr. Bleiweis pristavi, naj se udje, ki po tem proglasu ne plačajo zaostalih svojih letnih doneskov, ob enem naprosijo, da nazaj pošljejo tiste knjige, ki so jih dobili za pretekla leta, da se potem podelé ubožnim učencem. Vsem takim udom naj se ta sklep pismeno naznani. (Odbor pritrdi.)

3. K opombi: „Potrošiti se sme“ morava svoje začudenje izraziti, da je slavní odbor kljub jasnemu §. 16. in 18. pravil se dotaknil glavnice, ter potrošil znesek 9930 fl. 68 kr. mesto na razpolaganje imajočega zneska 5395 „ 21 „

tedaj za 4535 fl. 47 kr. več nego je smel.

Tukaj mora slavní odbor pač strogo na to paziti, da matični glavnici gotovo dojde o svojem času imenovani preveč potrošeni znesek.

Gosp. Lésar opomni, da je ravno to v poročilu za VIII. občni zbor izrekel sam odbor.

4. Kot formalni pogrešek morava opomniti, da v natisnjem računu manjka kot prehajalni strošek srečkana obveznica za 1000 gold. in kot reelni dohodek na novo kupljena obveznica v enakem znesku. — O tej točki odbor preide na dnevni red.

5. Opomina vredno je pa tudi, da je v novčni dnevni knjigi končan račun z 10. avgustom, ko se vendar glasí natisnjeni račun od 1. julija 1871. leta do konec junija 1872. leta in da je tedaj na ta način znamenita svota dohodkov odtegnjena IX. društvenemu letu.

6. K št. 4. stroški je opomniti, da je pri srečkanih obveznicah strogo na njihov zapadni rok paziti, ter da je treba o pravem času novo obveznico naročiti (v tem slučaju pred 1. novembrom 1871. l.), da slovenska Matica ne trpi po nepotrebnem izgube na obrestih, ktere mora po zakasnenji povrniti menjičarju (v tem slučaju 3 gold.).

7. K št. 5. „stroški uprave“ je potrebno deta il